

Загородня Альона Сергіївна, аспірантка
кафедри менеджменту ім. проф.
Й.С. Завадського, Національний університет
біоресурсів і природокористування України

Zahorodnia Alona, National University of Life and
Environmental Science of Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-2741-1953>

СУТНІСТЬ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ПОНЯТТЯ «ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА»

ESSENCE AND EVOLUTION OF THE CONCEPT «ECONOMIC SECURITY OF THE ENTERPRISE»

Загородня А. С. Сутність та еволюція поняття
«економічна безпека підприємства».
*Український журнал прикладної економіки та
техніки*. 2022. Том 7. № 3. С. 16-22.

Zahorodnia Alona Essence and evolution of the
concept «economic security of the enterprise».
*Ukrainian Journal of Applied Economics and
Technology*. 2022. Volume 7. № 3, pp. 16 – 22.

У статті розглянуто еволюційний розвиток понять «безпека», «економічна безпека» як складових поняття «економічна безпека підприємства». Проаналізовано типи внутрішніх та зовнішніх загроз для підприємства. Доведено, що найбільш ефективне використання всіх видів ресурсів з метою запобігання (нейтралізації, ліквідації) загроз забезпечує стабільне функціонування підприємства в умовах ринкової економіки. Розглянуто еволюцію та визначення поняття, виведено складові економічної безпеки, ризики та головні цілі економічної безпеки підприємств. Визначено, що поняття «економічна безпека» дозволяє зрозуміти, що сучасні підприємства, знаходячись в різних ситуаціях, змушені приймати ризикові рішення для попередження загроз та небезпек. Охарактеризовано поняття «економічна безпека підприємства». Визначено, що економічна безпека підприємства – це надзвичайно глибоке поняття. У найзагальнішому вигляді її можна охарактеризувати як відсутність різноманітних небезпек і загроз, що, очевидно, у світі мало можливо. Узагальнено поняття економічної безпеки підприємства та наведено більш точне визначення, де вказано, що економічна безпека підприємства – це система, яка забезпечує можливість попередження різних загроз, і в результаті нейтралізації цих загроз вона захищає економічні інтереси підприємства і не допускає збитків у розмірах вище критичної межі. Проаналізовано, що правильне управління економічною безпекою на підприємстві дозволяє показати, що дане підприємство, перебуваючи в ситуації невизначеності, непередбачуваності, зміни як внутрішніх умов господарювання, так і зовнішніх (політичних, макроекономічних, екологічних, правових та ін.), приймає ризикові рішення в умовах жорсткої конкуренції, домагається запобігання, ослаблення або захисту від існуючих або прогнозованих небезпек та загроз, що забезпечує досягнення цілей бізнесу. При цьому ресурси підприємства (земля, капітал, кадровий потенціал, підприємницькі здібності менеджерів, інформація, інтелектуальна власність, технологія тощо) використовуються не тільки для запобігання небезпекам і загрозам, а насамперед для досягнення основних цілей бізнесу.

Ключові слова: безпека, економічна безпека, економічна безпека підприємства, загрози, ризики.

This article examines the evolutionary development of the concepts of “security”, “economic security” as components of the concept “economic security of the enterprise”. The types of internal and external threats to the enterprise are analyzed. It has been proven that the most effective use of all types of resources in order to prevent (neutralize, eliminate) threats ensures the stable functioning of the enterprise in the conditions of a market economy. The evolution and definition of the concept are considered, the components of economic security, risks and main goals of economic security of enterprises are derived. It was determined that the concept “economic security” allows to understand that modern enterprises, being in various situations, are forced to make risky decisions to prevent threats and dangers. The concept “economic security of the enterprise” is characterized. It was determined that the economic security of the enterprise is an extremely deep concept. In the most general form, it can be characterized as the absence of various dangers and threats, which, obviously, is hardly possible in the world. The concept of economic security of the enterprise is summarized and a more precise definition is given, which indicates that the economic security of the enterprise is a system that provides the possibility of preventing various threats and as a result of neutralizing these threats, it protects the economic interests of the enterprise and prevents losses above the critical limit. It was proved that the correct management of economic security at the enterprise allows to show that this enterprise, being in a situation of uncertainty, unpredictability, changes in both internal business conditions and external (political, macroeconomic, ecological, legal, etc.), makes risky decisions in the conditions of fierce competition, strives to prevent, weaken or protect against existing or projected dangers and threats, which ensures the achievement of business goals. At the same time, the company’s resources (land, capital, personnel potential, entrepreneurial abilities of managers, information, intellectual property, technology, etc.) are used not only to prevent dangers and threats, but primarily to achieve the main goals of the business.

Keywords: security, economic security, economic security of the enterprise, threats, risks.

Вступ

В сучасних умовах поняття «економічна безпека» набуває особливої значущості, що визначається як необхідністю забезпечення захищеності окремо взятої підприємницької структури, так і всієї держави. Поняття «безпека» стосовно підприємства є дуже широким, тобто родовим, оскільки у ньому узагальнено багато видів безпеки. Видовими поняттями родового

поняття «безпека» стосовно підприємства є економічна, екологічна, фінансова, технологічна, інформаційна безпека підприємства. Серед видових понять «безпека» стосовно підприємства важливе місце належить його економічній безпеці. Економічна безпека підприємства разом з персоналом, знаннями та конкурентоспроможністю перетворилася на найважливішу умову його діяльності та результативного розвитку, а її забезпечення є метою безпекозабезпечувальної діяльності підприємства. Більш того, нині управління підприємствами повинно здійснюватися крізь призму їхньої економічної безпеки, тобто управління підприємством має стати безпекоорієнтованим.

Актуальність дослідження виникнення поняття економічної безпеки підприємства було висвітлено у роботах вітчизняних та зарубіжних вчених, серед них праці таких вчених: З. Варналій, В. Мунтіян, В. Воробйов, М. Єрмошенко, Н. Резнік, О. Ілляшенко. О. Макара, С. Шкарлет, В. Даль, Ф. Ліст, А. Волферс, Платон.

Проте залишаються питання, що потребують подальшого вивчення, особливу роль відіграє інформація, вона потрібна для того, щоб проаналізувати результати діяльності.

Мета статті

Метою статті є комплексні підходи до вивчення понять «безпека», «економічна безпека» як складових поняття «економічна безпеки підприємства» для організації управління економічною безпекою на підприємстві в результаті нейтралізації загроз.

Виклад основного матеріалу дослідження

У цьому дослідженні нас цікавить поняття «економічна безпека підприємства», але, перш ніж розглядати сутність та зміст цього поняття, звернемося до його складових.

По-перше, це – «безпека». Термін «безпека» в різних інтерпретаціях використовується з початку існування людини на Землі. Переважна частина положень сучасної теорії економічної безпеки зародилися на Стародавньому Сході та набули розвитку у Стародавній Греції, Європі та інших центрах економічної активності тих часів. Характерною рисою цих положень була їх спрямованість на захист інтересів правлячої еліти. Датовано, що термін «безпека» з'явився у вживанні в XII столітті. Він означав спокійний стан духу людини, яка вважала себе захищеною від будь-якої небезпеки.

Спочатку термін «безпека» охоплював достатньо вузький спектр, він зводився до фізичного захисту від зовнішніх вторгнень іноземних збройних сил. І лише починаючи з XVIII століття в європейських країнах безпеку держави почали розглядати з боку економічної стабільності, розвиненості виробництв, торгівлі тощо. Термін «безпека» розвивався завдяки працям видатних філософів тих часів, зокрема, Дж. Локка, Т. Гоббса, Ж.Ж. Руссо [1].

Поняття «національна безпека» ввів у політичний лексикон у 1904 р. президент США Т. Рузвельт.

Німецький економіст Ф. Ліст у XIX столітті заснував наукову теорію протекціонізму, відповідно ставши автором концепції «економічного націоналізму». У рамках його теоретичних напрацювань дискутується доцільність встановлення митних бар'єрів для нейтралізації економічної експансії з боку іноземних виробників [2].

На перший погляд, зміст даного поняття здається простим і певним, але має більш широкий діапазон значень. Так, вітчизняні та зарубіжні дослідники, що вивчали та вивчають проблеми забезпечення економічної безпеки, досить широко трактують це поняття.

В.І. Даль вкладає у поняття «безпека», поняття «відсутність небезпеки, безпека, надійність», а у публічному електронному словнику української мови під безпекою визначено стан, коли кому-, чому-небудь ніщо не загрожує [3].

Американський політолог А. Волферс писав: «Безпека, в об'єктивному плані, передбачає відсутність загроз придбаним цінностям, у суб'єктивному – відсутність страху щодо того, що цим цінностям може бути завдано шкоди». З цього визначення випливає, що безпека – це необхідна умова накопичення цінностей, а отже – це одна з умов господарювання. В ООН, було опубліковано доповідь «Концепція міжнародної економічної безпеки», у цій концепції зазначалося, що термін «безпека» зазвичай визначається як відсутність небезпеки, страху або загрози [4].

Широкого вживання термін «безпека» набув у США у 1940-50-х рр. у контексті військово-цивільних досліджень стратегії, технологій та контролю за озброєннями в умовах холодної

війни. У 1947 р Конгрес США прийняв закон «Про національну безпеку» (National Security Act of 1947) [5].

Для того щоб зрозуміти та усвідомити значення поняття «економічна безпека», необхідно дати сутнісну характеристику особливості категорії «безпека». У Законі України «Про національну безпеку України» вона визначається як «захищеність життєво важливих для суспільства та особистості інтересів, прав і свобод людини і громадянина, забезпечення яких є пріоритетним завданням діяльності сил безпеки, інших державних органів». За цього визначення забезпечення національної безпеки України – це діяльність держави, всього суспільства та кожного громадянина окремо, спрямована на захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [6].

По-друге, поняття «економічна безпека», зміст якого також по-різному розкривається у науковій літературі.

Перші згадки про основні принципи економічної безпеки можна знайти у «Настановах геракліпольського царя до свого сина», дотримання яких закладалося в основу процвітання держави. У Стародавньому Вавилоні було розроблено «Кодекс законів Хаммурапі», який містив положення щодо впорядкування господарських відносин з метою захисту сформованої на той час соціально-економічної системи.

У Стародавньому Китаї питання економічної безпеки відслідковуються в ідеях Конфуція. Питання зміцнення та поліпшення економічного стану народу на основі забезпечення економічної безпеки особистості та забезпечення соціальної стабільності суспільства розглядаються в іншому відомому трактаті Стародавнього Китаю – «Гуань-Цзи». Трактат включає рекомендації щодо регулювання цін на товари соціального значення, створення державних резервів, пільгове кредитування землевласників, запровадження непрямих податків та інше. Видатні філософи Платон та Арістотель вкладали у розвиток концепції «економічної безпеки» напрацювання, що пов'язані із захистом держави від зовнішньої агресії. У своїх роботах Ніколо Макіавеллі доводив той факт, що якщо економічну загрозу вчасно не нейтралізувати, то вона обов'язково зросте у масштабах та призведе до виникнення нових загроз [7].

Проблема забезпечення економічної безпеки привертала увагу дослідників і в минулому, але частіше вони говорили і писали про безпеку в цілому, про національну безпеку, а про економічну – лише як складову частину загальної проблеми національної безпеки. Тільки в 70-ті роки ХХ століття поняття «економічна безпека» стало розглядатися як одна з ключових складових національної безпеки. Надалі цей термін поширився у розвинених країнах. Саме тоді, відстоюючи реалістичну оцінку міжнародної ситуації, що склалася, представники перш за все країн Західної Європи виступили за широке використання економічних методів у забезпеченні національної безпеки.

Термін «економічна безпека» на рівні держави введено Президентом США Ф.Д. Рузвельтом у 1934 р. під час створення спеціального Федерального комітету з економічної безпеки, до основних завдань якого входило вирішення питань нормалізації і стабілізації соціальної ситуації в країні, розробка законодавчого поля з питань державного пенсійного забезпечення та соціального страхування безробітних. У «новому курсі» економічної політики Франкліна Рузвельта з виведення країни з кризи наголошувалося на забезпеченні «економічної безпеки індивідуума як основи економічної безпеки держави і суспільства в цілому».

Дослідження наукових проблем забезпечення економічної безпеки було справою дуже вузького, майже закритого кола вчених, які працюють у спеціальних відомствах. Широке наукове обговорення проблем забезпечення економічної безпеки було заборонено у радянський період. Правоохоронні органи забезпечували режим секретності та припиняли спроби розкрадання державної власності, до якої належала вся власність підприємств, та інших зазіхань щодо роботи промислових об'єктів.

Дефініція «економічна безпека» виходить з поняття «національна безпека». О. Макара зазначає, що з позиції горизонтальної структури державна безпека і національна безпека є однопорядковими поняттями, а у вертикальній структурі державна безпека виступає в якості одного з рівнів національної безпеки [8].

З переходом до ринкових відносин і зміною форм власності функції державних структур із забезпечення безпеки суб'єктів господарювання, що стали економічно самостійними, значно

звужилися. Підприємства та організації опинилися у становищі самостійного вибору у відносинах із численними суб'єктами ринкового середовища, перед соціальними катаклізмами та техногенними небезпеками, кримінальними загрозами як зсередини, так і ззовні.

Поступово поняття економічної безпеки увійшло у нормативні документи, воно зайняло вагоме місце у парламентських дискусіях з економічних питань.

Звернемося до різноманітних тлумачень поняття «економічна безпека». Під поняттям економічної безпеки у сенсі слова мається на увазі стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, нашого суспільства та держави від внутрішніх та зовнішніх загроз. Ми згодні також з тим, що поняття економічної безпеки застосовується до різних суб'єктів, а саме: окремих громадян, приватного підприємництва, державних підприємств, національної економіки та держави в цілому. Справді, кожен з них має відносну самостійність. Щодо того, що, з одного боку, безпека нашого суспільства та держави завжди складається з приватного, з другого – безпека окремо взятого члена суспільства визначається успіхами чи, навпаки, недоліками економіки цього суспільства, тієї економічної системи, у якій постійно знаходиться, тобто живе. Розглянемо різні трактування економічної безпеки з погляду вітчизняних науковців, що наведені в табл. 1.

Таблиця 1. Трактування економічної безпеки з боку вітчизняних науковців

Автор	Поняття «економічна безпеки», виокремлене науковцем
З. Варналій	Економічна безпека держави – охоплює захищеність всієї системи економічних відносин, які визначають прогресивний розвиток економічного потенціалу країни і забезпечують підвищення рівня добробуту всіх членів суспільства, його окремих соціальних груп, а також формують основи обороноздатності країни, захищеність від небезпек та загроз, джерелом яких є внутрішні та зовнішні протиріччя.
В. Мунтіян	Економічна безпека держави – це загальнонаціональний комплекс заходів, який направлений на постійний та стабільний розвиток економіки держави та включає механізм протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам.
В. Воробйов	Економічна безпека держави – це стан економічного забезпечення національної безпеки держави, загальнонаціональний комплекс заходів, спрямованих на постійний, збалансований та стабільний розвиток економічної системи держави, забезпечення самодостатності та стійкості системи, що включає механізм протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам.
М. Єрмошенко	Економічна безпека держави – це такий стан економічного механізму країни, який характеризується збалансованістю і стійкістю до негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз, його здатністю забезпечувати на основі реалізації національних економічних інтересів сталий і ефективний розвиток вітчизняної економіки і соціальної сфери.

Джерело: розроблено автором за даними [9, 10, 11, 12].

Таким чином, у широкому сенсі економічна безпека – це система, що забезпечує можливість попередження і в результаті нейтралізації різних загроз, що захищає економічні інтереси підприємства, не допускає збитків у розмірах, що вищі за критичну межу. У вузькому, більш конкретному сенсі, економічна безпека підприємства – це одна з найважливіших характеристик суб'єкта господарювання, яка свідчить про рівень використання всіх ресурсів підприємства з точки зору запобігання, ослаблення або захисту його від існуючих небезпек, загроз або інших непередбачуваних обставин. Таке розуміння економічної безпеки дозволяє показати, що підприємство, перебуваючи у ситуації невизначеності, непередбачуваності, зміни внутрішніх та зовнішніх умов господарювання, змушене приймати ризикові рішення [13]. При цьому воно має прагнути до запобігання, ослаблення або захисту від існуючих або прогнозованих небезпек і загроз.

По-третє, розглянемо поняття «економічна безпека підприємства». Поняття «економічна безпека підприємства» цілком справедливо належить до наукових економічних категорій. Основна причина введення даного терміну полягає у тому, що його використання надає досліджуваній проблемі відтінок пріоритетності. Звернемося до змісту поняття «економічна безпека підприємства», яке також визначається різними авторами по-різному. Розглянемо еволюцію поняття «економічна безпека підприємств» на рис. 1.

Науковці пов'язують економічну безпеку із здатністю використовувати наявні ресурси. Економічна безпека підприємства – це стан найефективнішого використання ресурсів.

Економічна безпека підприємства – це його спроможність розвиватися та працювати в умовах постійно мінливого внутрішнього та зовнішнього середовища, що характеризує її стійкість [15]. Інакше кажучи, під терміном «економічна безпека підприємства» розуміється стан захищеності його важливих інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз для забезпечення

стабільності та прогресування в сьогоденні та майбутньому. Економічна безпека підприємства – це стан захищеності від різних загроз, типи яких наведені на рис. 2.

90-і роки ХХ століття	Збереження комерційної таємниці та інших «таємниць» підприємства
2000-2010 рр.	Можливість забезпечення стійкості діяльності у несприятливих умовах, захищеність діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища, здатність швидко пристосуватися до змінених умов
2010 р.-дотепер	Наявність множини визначень внаслідок посилення колективного характеру пізнавальної діяльності в економічній безпекології мікрорівня та наукового знання у вигляді певного консенсусу

Рис. 1. Еволюція поняття «економічна безпека підприємства»

Джерело: розроблено автором за даними [14].

Рис. 2. Типи загроз

Джерело: розроблено автором за даними [16].

Під економічною безпекою підприємства (організації) розуміють захищеність науково-технічного, технологічного, виробничого та кадрового потенціалу від зовнішніх та внутрішніх економічних загроз та здатність до відтворення при ефективному використанні всіх його ресурсів. Економічна безпека одна із складових корпоративної безпеки, що є станом юридичних, фінансових та виробничих відносин, організаційних зв'язків, матеріальних та інтелектуальних ресурсів, при якому забезпечуються нормальний виробничий розвиток та фінансово-комерційний успіх підприємства.

Економічна безпека підприємства – це надзвичайно глибоке поняття. У найзагальнішому вигляді її можна охарактеризувати як відсутність різноманітних небезпек і загроз, що, очевидно, у світі мало можливо.

Більш точно визначення поняття «економічна безпека підприємств» – це система, що забезпечує можливість попередження і в результаті нейтралізації різних загроз, що захищає економічні інтереси підприємства і не допускає збитків у розмірах вище критичної межі. Безсумнівно, що створення такої системи, що забезпечує вирішення перелічених вище завдань, вимагає кропіткої повсякденної роботи персоналу відповідних служб. Тільки в такому випадку можна забезпечити беззбиткову роботу підприємства, збереження його майна, недопущення розголошення таємниці, припинення фактів насильницьких злочинів, збереження інтелектуальної власності тощо [17].

Якщо ми розглянемо всю сукупність представлених визначень, то стане очевидним, що в загальному вигляді економічна безпека – це система, що володіє власними цільовими установками (виявлення, нівелювання або перманентне запобігання загрозам, що виникають). Безсумнівно, це відповідає загальним принципам методології науки, проте стосовно даного дослідження вимагає уточнень і доповнень [18].

Таке розуміння економічної безпеки дозволяє показати, що підприємство, перебуваючи в ситуації невизначеності, непередбачуваності, зміни як внутрішніх умов господарювання, так і зовнішніх (політичних, макроекономічних, екологічних, правових та ін.), приймає ризикові рішення в умовах жорсткої конкуренції, домагається запобігання, ослаблення або захисту від існуючих або прогнозованих небезпек та загроз, що забезпечує досягнення цілей бізнесу. При цьому ресурси підприємства (земля, капітал, кадровий потенціал, підприємницькі здібності менеджерів, інформація, інтелектуальна власність, технологія тощо) використовуються не тільки для запобігання небезпекам і загрозам, а насамперед для досягнення основних цілей бізнесу.

Таким чином, економічна безпека підприємства розглядається в дослідженнях з різних точок зору :

-
- ✓ наявність конкурентних переваг, зумовлених відповідністю матеріального, фінансового, кадрового, техніко-технологічного потенціалів та організаційної структури підприємства його стратегічним цілям та завданням;
 - ✓ стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для запобігання загрозам та для забезпечення стабільного функціонування підприємства в даний час і в майбутньому;
 - ✓ стан захищеності його життєво важливих інтересів у фінансово-економічній, виробничо-господарській, технологічній сферах від різноманітних загроз, насамперед соціально-економічного плану, що настає завдяки прийнятій керівництвом та персоналом системі заходів правового, організаційного, соціально-економічного та інженерно-технічного характеру;
 - ✓ стан підприємства, у якому забезпечується стабільність його функціонування, фінансову рівновагу та регулярне вилучення прибутку, можливість виконання поставлених цілей та завдань, здатність до подальшого розвитку та вдосконалення;
 - ✓ стан найбільш ефективного використання всіх видів ресурсів з метою запобігання (нейтралізації, ліквідації) загроз та забезпечення стабільного функціонування підприємства в умовах ринкової економіки;
 - ✓ стан, при якому забезпечується її стійкість при впливі різноманітних загроз, а також гарантується її розвиток і здатність до самозбереження та природного відтворення;
 - ✓ захищеність його науково-технічного, технологічного, виробничого та кадрового потенціалу від прямих (активних) або непрямих (пасивних) економічних загроз [19].

Висновки та перспективи подальших розвідок

Під час комплексного вивчення даного поняття ми можемо зробити висновок, що «економічна безпека» є важливою складовою управлінської діяльності на підприємстві. Незважаючи на такий різнобічний розгляд змісту даного поняття, воно відображає лише внутрішню складову. Під час застосування комплексного підходу до вивчення змісту поняття «економічна безпека підприємства» слід тлумачити як відсутність у поточній час та низьку ймовірність у найближчому майбутньому виникнення в діяльності підприємства змін негативного характеру, що є наслідком реалізації загроз і можуть спричинити погіршення умов та результатів діяльності підприємства, загальмувати його розвиток, спонукати до витрачання значних ресурсів на подолання або ліквідацію цих негативних змін.

Список літератури

1. Економічна безпека підприємства: підручник / [А.М. Дідик, О.Є. Кузьмін, В.Л. Ортинський, Г.В. Козаченко, Ю.С. Погорелов, О.В. Ілляшенко]; за заг. ред. А.М. Дідика. НУ «Львівська політехніка», ТзОВ «Видавнича група «Бухгалтери України», 2019. 624 с.
2. List, F. The National System of Political Economy. Germany. 1885. 150 p.
3. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка. Т.1: А<З. Москва: Русский язык, 1978. 699 с.
4. World Summit on the Information Society (WSIS). URL: <http://www.itu.int/net/wsis>.
5. National Security Act of 1947. U.S. Senate Select Committee on Intelligence. URL: <http://intelligence.senate.gov/nsaact1947.pdf>.
6. Про національну безпеку України». Закон України № 2469-VIII від 21.06.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
7. Платон. Зібрання творів у 3-х тт. Т.3 (1). М., 1971. С. 514-519.
8. Макара О.В. Економічна безпека як фактор розвитку підприємницької діяльності у системі формування соціальних орієнтирів національної економіки. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23.18. С. 131-137.
9. Варналій З.С. Економічна безпека: навчальний посібник. Київ: Знання, 1991. 647 с.
10. Мунтян В.І. Економічна безпека України: навчальний посібник. Київ: Лібра, 2015. 462 с.
11. Воробйов В.І. Методичні основи побудови комплексної системи економічної безпеки підприємства. *Наукові записки*. 2015. № 1. С. 38-44.
12. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. Київ: 2011. 309 с.
13. Shkarlet S., Tkachuk V., Reznik N., Naumko Yu., Prokopenko V. Methodology of Managerial Innovations in Governmental Management. *International Journal of Advanced Science and Technology*. 2020. Vol. 29(8s). P. 2538-2543.
14. Пастернак-Таранушенко Г.А. Економічна безпека держави. Статика процесу забезпечення / за ред. проф. Б. Кравченка. К.: Кондор, 2002. 302 с.
15. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект: навчальний посібник. Київ : Атіка, 2005. 432 с.
16. Шкарлет С.М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект: монографія. Київ : книжкове вид-во НАУ, 2007. 436 с.

17. Zahorodnia A. S., Reznik N. P., Neklyudova T. The influence of the digital economy on the development of the domestic economy. *International Journal of Innovative Technologies in Economy*. Vol. 3. № 35. 2021. P. 61-65. URL: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijite/30092021/7667
18. Zahorodnia A. S., Reznik N. P., Chornenka L. M. Generalization of the influence of foreign experience of the digitalization process on the economic security of enterprises. *International Journal of Innovative Technologies in Economy*. 2021. Vol. 4 №36. P. 71-77. URL: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijite/30122021/7744
19. Ілляшенко О.В. Механізми системи економічної безпеки підприємства: монографія. Харків : Мачулін, 2016. 504 с.

References

1. *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva*. (2019). [Economic security of the enterprise] Didyk, A.M., Kuz'min, O.Ye, Ortyns'kyj, V.L., Kozachenko, H.V., Pohorielov, Yu.S., Illiashenko, O.V. In Didyka, A.M. (ed.). TzOV «Vydavnycha hrupa «Bukhhaltery Ukrainy», NU «L'vivs'ka politekhnika». Lviv. Ukraine.
2. List, F. (1885). *The National System of Political Economy*. Germany.
3. Dal', V.I. (1978). *Tolkovyj slovar' zhivogo velikoruskogo jazyka*. [An explanatory dictionary of the living Great Russian language]. vol.1: A<Z. Russkij jazyk. Moscow. Russia.
4. World Summit on the Information Society (WSIS). Available at: <http://www.itu.int/net/wsis>.
5. National Security Act of 1947. U.S. Senate Select Committee on Intelligence. Available at: <http://intelligence.senate.gov/nsaact1947.pdf>.
6. Pro natsional'nu bezpeku Ukrainy». *Zakon Ukrainy* (2018). [About the national security of Ukraine. Law of Ukraine]. № 2469-VIII dated June 21, 2018. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
7. Platon. (1971). *Zibrannia tvoriv u 3-kh tt*. [Collection of works in 3 volumes]. Moscow. Russia.
8. Makara, O.V. (2013). «Economic security as a factor in the development of entrepreneurial activity in the system of formation of social guidelines of the national economy». *Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy*. vol. 23.18, pp. 131-137.
9. Varnalij, Z.S. (1991). *Ekonomichna bezpeka*. [Economic security]. Znannia. Kyiv. Ukraine.
10. Muntian, V.I. (2015). *Ekonomichna bezpeka Ukrainy*. [Economic security of Ukraine]. Libra. Kyiv. Ukraine.
11. Vorobjov, V.I. (2015). «Methodical foundations of building a complex system of economic security of the enterprise». *Naukovi zapysky*. no. 1, pp. 38-44.
12. Yermoshenko, M.M. (2011). *Finanova bezpeka derzhavy: natsional'ni interesy, real'ni zahrozy, stratehiia zabezpechennia*. [Financial security of the state: national interests, real threats, security strategy]. Kyiv. Ukraine.
13. Shkarlet, S., Tkachuk, V., Reznik, N., Naumko, Yu., Prokopenko, V. (2020). «Methodology of Managerial Innovations in Governmental Management». *International Journal of Advanced Science and Technology*. vol. 29(8s), pp. 2538-2543.
14. Pasternak-Taranushenko, H.A. (2002). *Ekonomichna bezpeka derzhavy. Statyka protsesu zabezpechennia*. [Economic security of the state. Statics of the provisioning process]. In B. Kravchenka, B. (ed.). Kondor. Kyiv. Ukraine.
15. Kamlyk, M.I. (2005). *Ekonomichna bezpeka pidpriemnyts'koi diial'nosti. Ekonomiko-pravovyy aspekt*. [Economic security of business activity. Economic and legal aspect]. Atika. Kyiv. Ukraine.
16. Shkarlet, S.M. (2007). *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: innovatsijnyj aspekt*. [Economic security of the enterprise: innovative aspect]. Knyzhkove vyd-vo NAU. Kyiv. Ukraine.
17. Zahorodnia, A.S., Reznik, N.P., Neklyudova, T. (2021). «The influence of the digital economy on the development of the domestic economy». *International Journal of Innovative Technologies in Economy*. vol. 3, no. 35, pp. 61-65. Available at: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijite/30092021/7667
18. Zahorodnia, A.S., Reznik, N.P., Chornenka, L.M. (2021). «Generalization of the influence of foreign experience of the digitalization process on the economic security of enterprises». *International Journal of Innovative Technologies in Economy*. vol. 4, no. 36, pp. 71-77. Available at: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijite/30122021/7744
19. Illiashenko, O.V. (2016). *Mekhanizmy systemy ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva*. [Mechanisms of the system of economic security of the enterprise]. Machulin. Kharkiv. Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 15.09.2022 р.